

St. HALLVARD

OSLO BYES VEL • TIDSSKRIFT FOR BYHISTORIE, BYUTVIKLING OG MILJØ • NR. 1/2016

Oslo Byes Vel
Grev Wedels plass 5
0151 Oslo

Tlf. 22405090
E-post: post@oslobyesvel.no
www.oslobyesvel.no

Forsidefoto:
Restaurant «Skansen» fotografert
i 1928. Håndkolortert i Photoshop.
Foto: Anders Beer Wilse/Oslo Museum

Medlemskap, abonnement

St. Hallvard utkommer
med 4 nummer i året.

Medlemskap i Oslo Byes Vel:

Personlig kr.460,-
Familiemedlemskap: kr.600,-
Student: kr.250,-
Firma: kr.5000,-
Livsvarig: kr.10.000,-

Redaksjon, produksjon

REDAKTØR:

Ole Rikard Høisæther

REDAKSJON:

Øyvind Reiegg

Vibecke Yrstad

GRAFISK FORM:

Christine Sunde

TRYKK:

Østfold Trykkeri AS

INNBINDING:

Grafisk Ferdiggjøring AS

St. Hallvard nr. 1/2016
94. årgang.

Løssalg kr. 120,-
ISBN 978-82-92392-56-0
ISSN 0036-2859

© Selskabet for Oslo Byes Vel

Utgis med økonomisk støtte fra
Oslo kommune og Kulturrådet.

KULTURRÅDET
Arts Council
Norway

1/2016

INNHOOLD

4 Lars Backer og hans tid
Ulf Grønvald

18 Da Bygdøy var hele Oslos
forlystelsessted
Herman Berthelsen

32 Han forandret Oslo
Ivar Sekne

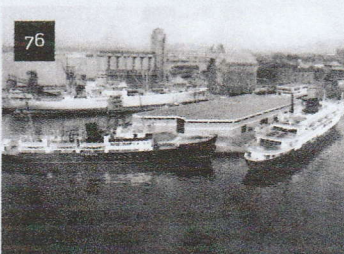
50 Frogner plass - hvor
Vestkantens veier møtes
Odd Gunnar Skagestad

68 H.M.K. - en veteran i bybildet
Ragnvald Thilesen

72 Sykehushistorie -
Museumsbesøk på
Aker Sykehus

76 Ned med siloen
på Vippetangen?
Morten W. Krogstad

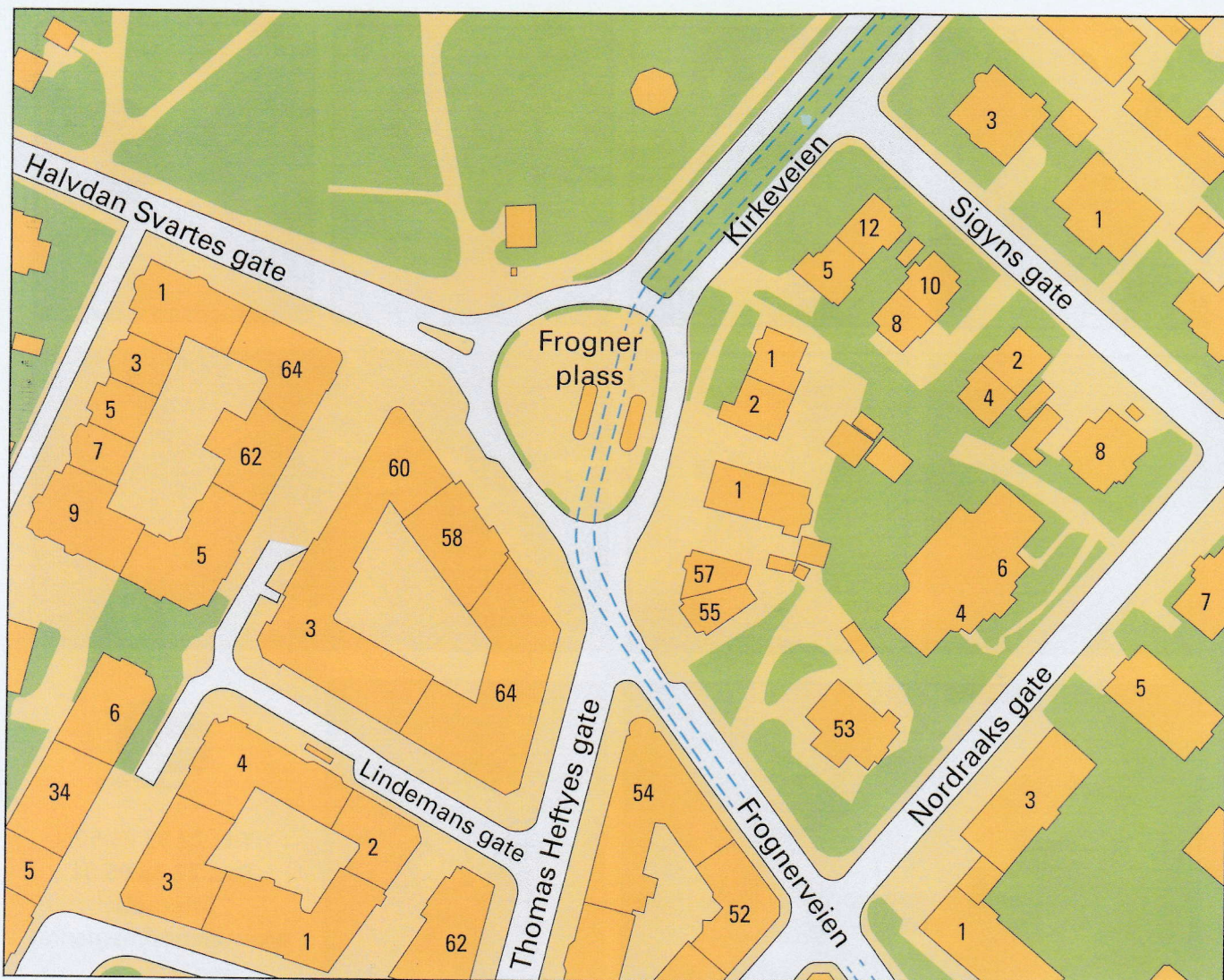
84 Nye skilt

86 Bokomtaler

FROGNER PLASS

– hvor Vestkantens veier møtes

Av Odd Gunnar Skagestad, forfatter, redaktør og bidragsyter til en rekke bøker, tidsskrifter og aviser - blant disse St. Hallvard.

Frogner plass er plassen der Vestkantens veier møtes. Et byrom som henspiller på bydelens unike karakter definert av stedets ulike arkitektoniske kvaliteter og stedets bruksverdi.

DEN VAKRE PLASSEN

Da Statens Vegvesen, Vegdirektoratet (v/Vegdirektøren) i 2006 kåret «Norge vakreste vei», gikk fylkesvei 365 Bulandet-Værlandet i Askvoll kommune av med seieren. På en solid annenplass som «Norges nest vakreste» kom Frogner plass med veien (Rv 161) på strekningen fra Frogner plass til Majorstuen. En hyggelig påskjønnelse fra en fagetat som kunne velge og vrake blant en overflod av verdige kandidater i vårt vakre langstrakte land.

Kart over området med markering av de beskrevne bygningene.

Kart: Ove Olsen, Bokproduksjon SA

Hva kan det være som har gjort dette sterkt trafikkerte for ikke å si tungt trafikk-belastede byrommet fortjent til en slik utmerkelse?

Selve plassen – det åpne byrommet - fikk i 2001-02 en omfattende ansiktsløftning, som blant annet medførte en ombygging fra et lysregulert men noe uoversiktlig veikryss til en oval rundkjøring med trikkeholdeplass i midten. Slik plassen har fremstått siden den gang, er området innenfor rundkjøringen delvis kranset av et heller sparsomt innslag av lavtvoksende buskas. Plassen er ellers i sin helhet steinlagt, mesteparten med betongheller, men delvis – spesielt i trikketraséen – med storkalibret brolegning i gedigen naturstein. Perrongene på

begge sider av holdeplassen er dessuten flankert av veldimensjonerte, meterhøye granittmurer i slake, langstrakte buer. Innenfor ovalens vestligste del ble det i 2002 plantet tre spinkle små lindetrær. Disse har etter hvert vokst seg halvstore og kan med litt velvilje sies å bidra til å dempe områdetets steinørken-preg.

Alt i alt en grei planløsning. Midtpartiet føles kan hende en anelse tomt og sterilt? Mon tro om det her ikke ville ha gjort seg med et lite grøntanlegg, utstyrt med springvann og kanskje endog en passende skulptur? Likevel en klar forbedring – trafikalt så vel som estetisk – sammenlignet med plassens tidligere utforming.

DEN TREDELTE INNRAMMINGEN

Det som gir Frogner plass dens karakteristiske form og særpreg er imidlertid hverken rundkjøringen eller ovalen, men plassens ytre omgivelser, med et gatenett og en bygningsmasse som har stått uforandret i mer enn 80 år. Gatenettet deler omgivelsene i tre distinkt ulike og klart definerte kvartaler (eller rettere sagt «tertialer»), som sammen representerer tre kontrasterende grunntyper av bylandskapsformer:

- I den tette bebyggelsen mot *syd* og *vest* – langs etter vestsiden av Frognerveien, samt på begge sider av Thomas Heftyes gate, som munner ut i Frognerveien syd for plassen – består hele bygningsmassen av store leiegårder med sammenhengende fasaderækker som omslutter lukkede kvartaler.
- *Østsiden* av plassen – kvartalet som avgrenses av Frognerveien, Kirkeveien, Sigyns gate og Nordraaks gate – har en mer åpen bebyggelse. Denne består utelukkende av murvillaer i engelskinspirert «townhouse»-stil, kjedet sammen to og to.
- Og for å fullende treenigheten utgjør området på *nordsiden* av plassen – avgrenset av Kirkeveien i øst og Frognerveiens vestligste utløper i syd – i sin helhet et grøntområde. Her befinner vi oss med ett i det sydligste hjørnet av Frognerparken, en frodig og vidstrakt oase hvor gruslagte stier bukter seg gjennom et landskap definert og dominert av gressbakker og ærverdige løvtrær.

Hva betyr byens landskap for de mennesker som ferdes, lever og har sitt virke der? Et bylandskap er arenaen hvor arv og miljø – kultur-arven og det fysiske bymiljøet – smelter sammen til ett, til en høyere enhet. Det er byrommene og de bygningsmassene som omgir eller inngår i disse som danner den fysiske ramme om vår urbane kulturarv, og som samtidig utgjør den ytre og visuelt viktige delen av denne.

Tilsvarende er det kontrastene mellom de ovennevnte tre kvartalsdelene, og den visuelle triangelopplevelsen som disse skaper, som også gir Frogner plass dens særegne karakter. Det er et byrom hvor ulike, men innbyrdes komplementerende uttrykk møtes. Det er et byrom som kombinerer det åpne parklandskapet mot nord med det tette

Frogner plass i 1935. I bakgrunnen kan vi skimte "Fiat-gården". Et eksempel på en uforandret bygningsmasse.

Foto: Anders Beer Wilse/
Oslo Museum

Te-paviljongen i Frognerparken ble flyttet hit fra Blaafarveværket på Modum av Benjamin Wegner i 1937.
Foto: Vibecke Yrstad/
Oslo Byes Vel

sentrale storbypreget i syd og mot vest, og med havebyen i innersvingen mot øst. Og vi snakker om et byrom smykket med detaljer som, hver for seg og samlet, vitner om byens historie og bærer bud om det mangfold av stilepoker og trender som har skapt den fysiske rammen om og det materielle uttrykk for Kulturbyen Oslo.

Fortellingen om Frogner plass er selve navet i den større fortellingen om den byutviklingen som i løpet av de siste par århundre har funnet sted på Frogner Hovedgårds gamle grunn. Historien om Frognerparken med Vigelandsanlegget skal ikke repeteres her, ei heller fortellingen

om krakket på eiendomsmarkedet i 1899 eller om hva jobbetiden under første verdenskrig betydde for Vestkantens arkitektoniske utseende. Men hvorfor ikke la oss ta en rusletur rundt plassen og ta en nærmere titt på de bygningsmessige severdighetene som plassen har å by på?

PLASSENS NORDSIDE

Om vi starter i nord, fanger blikket straks to bygningselementer som hver på sitt vis gir plassen karakter: Nede på gatenivå, rett innenfor den søndre inngangen til Frognerparken står en trafokiosk. Skjønt «kiosk»: Det er egentlig en staselig bygning i lys grå granitt med et svakt skrånende saltak. Sommerstid er trafo'en så skjult bak parkens trær og annet grønnsvær at den er nærmest usynlig, men sommer som vinter er taket en yndet lekeplass for strøkets barn. Bak trafo-kiosken hever terrenget seg, opp mot et lite høydedrag, som blant enkelte lokalkjente går under kallenavnet «Golan-høyden». Om vi løfter blikket ser vi straks «te-paviljongen» oppe på bakketoppen: Et hvitmalt åttekantet lysthus omgitt av en svalgang som bæres oppe av en søylerekke – til sammen 16 staute tresøyler, plassert to og to sammen, samtlige prydet med joniske kapiteler. Byggverket har en eksotisk historie: Det stod opprinnelig på Blaafarveværket på Modum, men ble i 1837 flyttet til sin nåværende plass av Benjamin Wegner, daværende (1836-48) eier av Frogner Hovedgård – visstnok som bryllupsgave til hustru Henriette. Lysthuset er i dag ikke i bruk hverken for te-servering eller andre kjente formål, men den som er så heldig å få tatt innsiden i øyesyn kan fortelle at taket (himlingen) er dekorert etter mønster av Pantheon i Roma. Stedets utereal (svalgangen) frekventeres ellers mest av uteliggere og taggere, noe veggene og søylene sporadisk er merket av, til tross for jevnlig vedlikehold, rengjøring og overmaling. Øst for paviljongen faller terrenget i en bratt skrent, dekket av ulike prydbusker, ned mot Kirkeveien. Mot vest skråner terrenget ned mot parkens flate gressbakker – en strekning som på den varme årstid er et populært åsted for fritidssysler som solbading, fotballparking, frisbee-kasting og grilling. At den grønne gressmatten samtidig forsynes med et utall svarte flekker etter osende éngangsgriller, som også legger en eim av svidde sommerkoteletter over Frogner plass, hører visstnok med til sommerens idyll.

Står du ved fotgjengerfeltet nordligst i rundkjøringen og titter inn i parken, vil du kunne skimte – bak trekronene et stykke innover til venstre – Frogner Hovedgårds tak og tårn, med det spisse grønne spiret på toppen. Til høyre, på andre siden av «te-paviljongen», står det ruvende minnesmerket over den amerikanske presidenten Abraham Lincoln. Men selv om det bare er knappe hundre meter unna, er monumentet ikke synlig fra Frogner plass.

ØSTSIDEN

Vi forlater parken, og krysser plassen mot øst, over trikkeskinnene og videre til østsiden av Kirkeveien. Her ligger murvillaene på rekke og rad, to og to sammen, så langt øyet kan se – fra rundt hjørnet mot Frognerveien ved sydenden av plassen og nordover til hjørnet av Kirkeveien mot Sigyns gate, hvor rekken fortsetter enda et stykke, utenfor synsvidde fra Frogner plass. De eiendommene det her er tale om har alle gårdsnummer (Gnr) 212 etter Frogner Hovedgård som de i sin tid ble utparsellert fra. Samtlige av disse bygningene ble tegnet av arkitekt S. Wiese Opsahl og oppført i årene 1914-19, og omtales av Morten Ole Mørch i hans storverk *Frogner* som Wiese Opsahls varemerke - «dobbelvillaen i nøktern nybarokk». Fra syd til nord har eiendommene adresser som følger:

- *Frognerveien 55, Gnr 212, bruksnummer (Bnr) 370*
- *Frognerveien 57, Gnr 212, Bnr 371*
- *Kirkeveien 1 A, Gnr 212, Bnr 517*
- *Kirkeveien 1 B, Gnr 212, Bnr 518*
- *Frogner plass 2, Gnr 212, Bnr 519*
- *Frogner plass 1, Gnr 212, Bnr 520*
- *Kirkeveien 5, Gnr 212, Bnr 521*
- *Sigyns gate 12, Gnr 212, Bnr 781*

I tillegg til disse 8 bygningene, stod arkitekt S. Wiese Opsahl også bak de neste 4 i samme rekke av murvillaer, med adresser Sigyns gate 2 (Gnr 212, Bnr 777), Sigyns gate 4 (Gnr 212, Bnr 778), Sigyns gate 8 (Gnr 212, Bnr 779) og Sigyns gate 10 (Gnr 212, Bnr 780). I motsetning til de ovennevnte, vender imidlertid alle disse mot Sigyns gate, og er ute av øyesyn fra Frogner plass.

En påfallende pussighet ved adresselisten over er at Kirkeveien 3 mangler, mens de to eiendommene mellom Kirkeveien 1 B og Kirkeveien 5 i stedet har adresse Frogner plass, - hhv. nr.1 og nr.2. Pussigheten har følgende forklaring: Inntil år 2001 eksisterte ikke Frogner plass som adresse til noen av eiendommene. Nåværende Frogner plass 2 hadde adresse Kirkeveien 3 A, mens nåværende Frogner plass 1 hadde adresse Kirkeveien 3 B. I år 2000 ble imidlertid Kirkeveien 3 A overdratt til en person som solgte igjen et par år senere, visstnok uten selv å ha bodd der. Vedkommende oppsitter rakk imidlertid å sette i gang en aksjon overfor naboene med sikte på å få alle adressene langs denne rekken av kvartalet endret fra Kirkeveien til det presumptivt mer velklingende Frogner plass. Initiativet vakte ingen særlig entusiasme i nabolaget, men vedkommende lyktes å få eieren av Kirkeveien 3 B til å gå med på tanken, og klarte – besynderlig nok – også å få angjeldende kommunale myndigheter til å foreta denne endringen.

Alle de eiendommene som det er tale om her, har lenge stått på Byantikvarens «Gule liste» over verneverdige bygninger. Selv om nærheten til den sterkt trafikkerte rundkjøringen stundom kan synes påtrengende, utgjør disse eiendommene i sin helhet et fredfylt nabolag - forsiktig tilbaketrukket bak jernstakittgjerder, lindetrær, syrintrær og hekker. Lenger inne vil man en sommerdag kunne skimte små, velstelte blomsterhaver med epletrær og bærbusker, spredte forekomster av sjasmin og forsythia, og en overdådig flora for øvrig, med rhododendron og roser som de mest iøynefallende innslagene. Bakom gjerdene hviler en atmosfære av kontemplativ ro og upretensjøs velstand. Trafikkstøyen blir plutselig fjern. Mellom liljer og kaprifolium, pion, magnolia og hortensia høres humlesurr. Heller ikke her har man helt unngått «tuja-invasjonen», men disse fremmede vekstene har heldigvis ennå ikke blitt noe dominerende element i det frodige mangfoldet som ellers råder grunnen.

... OG ENDA LITT LENGRE ØST

Diagonalt gjennom dette kvartalet – fra sydvest til nordøst – gikk i gamle dager en svingete veistubb, som i sin tid trolig hadde utgjort en bit av traséen for middelalderens hovedvei vestfra til Oslo. I 1744 kjøpte sorenskriver Søren Jacob Aars en 41 dekar stor løkke som ble

Frogner plass og den ovale rundkjøringen. På fotoet ser vi tilbake på en av Oslo Byes Vels mange byvandringar her ved Lars Roede i mai 2009.
Foto: Odd Gunnar Skagestad

utskilt fra Frogner Hovedgård. Denne løkken utgjorde de østlige og sydlige delene av det nåværende kvartalet, samt noe av grunnen videre på sydøstsiden av Nordraaks gate. Siden løkken danner et høydedrag i terrenget, gav sorenskriveren sin nyervervede eiendom navnet Frognerhøy. Den gamle ferdselsveien gjennom kvartalet fikk derfor navnet Frognerhøyveien, men i forbindelse med utbyggingen av kvartalet i 1890-årene ble den regulert bort, og noen synlige spor etter denne veistubben eksisterer knapt lenger.

I tillegg til Wiese Opsahls «dobbelvillaer» omfatter kvartalet ytterligere tre eiendommer i kvartalets sydøstlige halvdel – det avsnittet som i hovedsak vender mot Nordraaks gate og til dels (sydligst) mot Frognerveien. Disse eiendommene har altså ikke direkte adkomst fra Frogner plass, men kan delvis skimtes fra plassen.

Her finner vi i syd – med en prangende beliggenhet, kneisende oppe på skrenten – en bygning med adresse Frognerveien 53 (Gnr 212, Bnr 367). Fasaden mot Frognerveien er dominert av en ruvende altan bak fire bastante søyler. Alt i alt en klassisistisk, tempellignende konstruksjon. Opprinnelig var dette et bolighus, tegnet av arkitekt Morten Wagle og bygget i 1898 for sogneprest Karl Houen. Siden 1980 har eiendommen tilhørt Ahmadiyya-menigheten og huset frem til 2011 menighetens Nor Moské. Etter dette har gesimsfrise og frontgavl inntil nylig vært dekorert med arabiske skrifttegn. Moskéen ble 14. juni 1985 utsatt for et dynamitt-angrep, utført av personer fra Nasjonalt Folkeparti (som senere ble idømt fengselsstraffer for attentatet). Eiendommen har i de senere år vært utleid til Oslo kommune (Bydel Frogner) og har siden april 2013 vært benyttet for barnehavedrift («Fredrikke Barnehage»). Villaen eies imidlertid fortsatt av Ahmadiyya-menigheten, og en liten del av den brukes fremdeles som moské.

I kvartalets østligste hjørne med adresse Nordraaks gate 8 (Gnr 212, Bnr 676) ligger en stor sveitservilla, likeledes bygget i 1898. Villaen har en særdeles livlig utforming, med et tak som ustoppelig brytes opp av arker og et hjørnetårn. En av arkene ledes ned mot en bredere veranda, mens fasadene stadig varieres av fremspring. Husets arkitekt var Halfdan Berle, som tegnet mange villaer og bygårder i Kristiania før og etter forrige århundreskifte. Eiendommens egentlige navn er Villa Bergene etter husets første beboer, sjokolade- og dropsfabrikanten Anders Edvard Bergene, men huset skulle senere få kallenavnet «Kråkeslottet på Frogner».

Mellom de to forannevnte eiendommene lå det opprinnelige hovedbølet på Frognerhøy, med adresse Nordraaks gate 4 og 6 (Gnr 212, Bnr 672). På denne tomten oppførte entreprenørfirmaet Bauer & Bech i 1982 en fire-etasjers murgård, tegnet av arkitekt Lorentz Gedde-Dahl. Denne fasjonable gården ble den gang ansett som entreprenørfirmaets fremste prestisjeprosjekt, og inneholder 16 eksklusive eierseksjoner. Med sin tronende og fornemt tilbaketrukne beliggenhet er bygningen med den gule fasaden kjent i nabolaget som «Enkehuset».

PLASSENS SYD- OG VESTSIDE

Fra Nor Moské krysser vi Frognerveien i sydvestlig retning, og befinner oss dermed i det siste av de tre bytriangler eller tertialer som rammer inn Frogner plass. Her står vi med ett på fortauet utenfor Kiwi-butikken i Frognerveien 54 – en stor fire-etasjers hjørnegård (Gnr 212, Bnr 369) med vestfasade mot Thomas Heftyes gate. Gården ble oppført i 1898, tegnet av arkitekt Halfdan Berle. Her møter vi den byggestilen – nyrenessansen - som fremfor alt satte sitt preg på Kristiania i 1880-90-årenes hektiske ekspansjonstid. Fasaden er generøst forsynt med livlig utformede murpussflater og -relieffer, og markante dekor-elementer i gul teglstein. Samt, bygningens fremste blikkfang, det karakteristiske kjegleformede hjørnetårn.

Frognerveien 54 huset i mange år det populære og utmerkede spisestedet *Restaurant Westend* – et etablissement som i 1960-årene også var særlig kjent for sin trivelige kinoreklame. Denne bestod av et stillbilde som viste en blid og velfødd herre med telefonrøret i hånden, samt en snakkeboble med den udødelige replikken «Også så god mat da, gitt! Vel, vi møtes på Westend!» Men ved inngangen til 1970-tallet var Restaurant Westend en saga blott, og lokalene på gateplan overtatt av restaurantkjeden Peppes Pizza. De øvre etasjene ble etter hvert herjet av brann og tiltagende forfall. Peppes takket for seg, og gården fremstod ved siste århundreskifte nærmest som kondem-nabel. Gården ble imidlertid rehabilitert i tide, og Kiwi-kjeden kom inn som leietager – en populær nyhet i et nabolag hvor man tidligere hadde hatt lang vei til nærmeste dagligvareforretning.

På den andre siden av Thomas Heftyes gate mot nordvest fortsetter den tette fasaderekken med bygårder som vender mot Frogner plass. Først av disse – der hvor selve rundkjøringen begynner – er den store femetasjers hjørnegården med adresse til Thomas Heftyes gate – hhv. nr. 64 A, B, C og D (Gnr 212, Bnr 854). Mens nr. 64 A vender nordøstover mot Frogner plass, har 64 B og 64 C inngang fra Thomas Heftyes gate mot øst, mens nr. 64 D strekker seg helt rundt neste gatehjørne i syd mot Lindemans gate. Denne gården ble oppført i 1929. Med sine enkle linjer er gården et tidstypisk eksempel på art deco-preget norsk byarkitektur.

Frognerveien 54 ble oppført i 1898 ved arkitekt Halfdan Berle. I huset holdt i mange år restaurant Westend til.

Foto: Vibecke Yrstad/
Oslo Byes Vel

«Tidstypisk» er i høyeste grad ordet også når det gjelder nabobygningen, men nå snakker vi om en helt annen tid – selv om forskjellen kun er på tre år. Da Frognerveien 58 ble oppført i 1932, hadde i mellomtiden funksjonalismen – populært kalt funksis - gjort sitt inn-tog i Kongeriket. Denne 9-etasjers leiegården (Gnr 212, Bnr 372, med i alt 56 småleiligheter) var tegnet av arkitekt Ragnar Dahl, og fremstod raskt som den nye stilartens fremste signalbygg (for å bruke et uttrykk som riktignok ennå ikke var oppstått den gangen). Med sin iøyne-fallende fond-beliggenhet som endepunktet for synslinjen langs

Kirkeveien helt fra Majorstuen, og med det svære lysreklameskiltet for bilmerket FIAT (med store bokstaver) på taket, skulle nettopp denne gården – mer enn noen annen bygning i nabolaget – komme til å definere rammen om Frogner plass og gi plassen dens særegne karakter. Bygget skulle da også raskt få kallenavnet «Fiat-gården» på folkemunne. Fiat-reklamen forsvant i 1986, og ble erstattet av en like prangende lysreklame for Aftenposten. Denne gikk etter hvert gradvis til grunne, for til slutt å bli skiftet ut med en ny tilvekst til hovedstadens lysreklameflora: Siden 2014 har bygningens tak vært prydet av et digert rødt neonskilt med et hvitt kors på rød bunn («Genferkorset») samt bokstavene GENEVA, - for mange et til da ukjent firma som spesialiserer seg på musikkanlegg. Uansett en idéell plassering for en slik reklame, som sammen med bygningen for øvrig utgjør ett av byens mest fremtredende landemerker og blikkfang.

«Fiat-gården» er i hovedsak en boligkaserne, men lokalene på gateplan har opp gjennom årene huset ulike forretninger. Forretningslokalene – det er to av dem – ligger symmetrisk plassert på hver sin side av bygningens hovedinngang. Fra 1930-årene og frem til 1990-tallet lå det en fiskebutikk på den ene og en tobakksforretning på den andre siden. Senere har diverse restauranter, kaféer og øvrige serveringssteder, så som «Piccolo Pizza», «Vigeland Grill & Pizza», «Frogner Konditori» og «United Bakeries», med skiftende hell hatt sitt virke i disse lokalene. Disse etablissementene har i en årrekke kunnet skilte med uteservering på det brede fortauet frem mot rundkjøringen, noe som etter hvert gjorde området til et yndet møtested for barselsgrupper og mødre med barnevogner. Strøkets ferskeste oppsittere er kafékjedene «Espresso House», som i 2014 overtok etter «United Bakeries», og «Joe & The Juice», som i 2015 flyttet inn i lokalene etter restauranten som bar det ominøse navnet «Déjà-vu».

Den neste bygningen i kvartalet – Frognerveien 60 (Gnr 212, Bnr 373) – avslutter den sammenhengende fasaderekken på vestsiden av Frogner plass. Dette er en leiegård på fem etasjer, oppført i 1931 (arkitekt Ingvald Suphammer), og i samme stilart som Thomas Heftyes gate 64 på den andre siden av «Fiat-gården». Sammen utgjør disse tre gårdene et harmonisk hele, med en tilnærmet symmetrisk balanse

Thomas Heftyes gate 64, til venstre i bildet, ble oppført i 1929. Frognerveien 58, tegnet av Ragnar Dahl, ble oppført noen år senere i 1932. Bygget har i mange år vært kjent under navnet Fiatgården på grunn av en tidligere Fiatreklame på taket. Senere ble den erstattet av en reklame for Aftenposten og nå reklameres det for Geneva. Til høyre ser vi Frognerveien 60 fra 1931. Foto: Vibecke Yrstad/Oslo Byes Vel

Frognerveien 60 ble tegnet av Ingvald Suphammer i samme stilart som Thomas Heftyes gate 64.
Foto: Vibecke Yrstad/
Oslo Byes Vel

mellom de to jevnhøye sidebygningene som fra hver sin side flankerer den høyere – og stilmessig kontrasterende – «Fiat-gården». Den kontrasterende symmetrien fremheves ytterligere ved fargevalget, idet de to sidebygningene er malt i samme matte rødfarve mens den mellomliggende funkisgården er holdt i lyst grått. Det mest iøynefallende element ved Frognerveien 60 er ellers storkiosken med inngang fra hjørnet. Her holdt byggevarefirmaet Plastmo til på 1970-80-tallet, men i 1987 overtok «7-Eleven» disse lokalene, og har siden vært et populært innslag i nabolaget.

Sist, men ikke minst, bør nevnes ytterligere én bygård i samme kvartal, men beliggende noen få meter lenger vest – dog fortsatt med Frogner plass trygt innen synsvidde. Dette gjelder Frognerveien 64 (noen eventuell mellomliggende bygning med adresse Frognerveien 62 finnes ikke). Denne femetasjers leiegården, som har Gnr 212 og Bnr. 377, ble oppført i 1936. Selv om den har et senere byggeår enn «Fiat-gården» har nr. 64 med sitt diskret avrundede hjørne et klart eldre art-deco-preget arkitektonisk uttrykk. Bygningen står på Byantikvarens «Gule liste».

KNUTEPUNKTET, BYROMMET OG MØTEPLASSEN

Frogner plass er et av Oslos travleste og viktigste trafikk-knutepunkter. Her er holdeplasser for trikk (Rute 12) og buss (Rute 20), her møter Ring 2 (fra Kirkeveien mot Halvdan Svartes gate) de lokale gjennomfartsårene Frognerveien og Thomas Heftyes gate. Og det er fremfor alt en plass for fotgjengere og andre byvankere – en møteplass, venteplass og rasteplass. En plass for forbipasserende i uopphørlig ferdsel – slentrende, myldrende, hastende, ruslende, promenerende, flanerende, joggende (og på nattetid stundom vaklende). Et folkeliv i spredt uorden, på langs, på kryss og på tvers, over eller utenom oppmerkede fotgjengerfelter, til og fra Frognerparken (hvor ikke minst Herregårdskroen er et fristende trekkplaster på sommerstid), eller underveis mellom de omkringliggende bydeler.

Enkelte vil kan hende synes at her er noe som mangler...? Ikke én enkelt ting, men elementer av det lett udefinérbare «noe» som kunne gi plassen det ekstra lille touch av pulserende urbanitet? Og sant nok,

her finnes hverken polutsalg, postkontor, bokhandel eller bankfilial i mange hundre meters omkrets. Ei heller noen kino, teater eller virkelig førsteklasses restaurant. Men den slags hører kanskje ikke hjemme her. Dette er et bymiljø hvor bolig- og parkfunksjonene har en naturlig forrang.

Dette er plassen hvor Vestkantens veier møtes. Det er også plassen hvor den tette indre by slutter: Inntil 1948 gikk bygrensen et par steinkast lenger vest, langs Frognerelven der den skjærer gjennom parken på sin vei sydover mot Frognerkilen. Frogner plass er en rundkjøring som man kan haste igjennom – uten tanke for annet enn ferdens trafikale mål, men den er samtidig ett av de egenartede byrom og møteplasser som gir vår hovedstad dens unike karakter. ●

Frognerveien 64, oppført i 1936, ble bygget med et art-deco-preget arkitektonisk uttrykk. Bygningen står på Byantikvarens Gule liste.

Foto: Vibecke Yrstad/
Oslo Byes Vel

Kilder/referanser

Bockelie-Bygg AS, nettartikkelen «1931-Oslo-Frognerveien 60», <http://bockeliebygg.no/bockelie-bygg-as/bygningshistorie/arkitekt-ingvald-suphammer-2/frognerveien-60-oslo-1931/>.

Bruun, Ole Daniel, *Arkitektur i Oslo – En veiviser til byens bygningsmiljø*, Kunnskapsforlaget (ISBN 82-573-0948-6), Oslo 1999, s.106, s.109, s.179 m.m.

Hals, Harald, *Fra Christiania til Stor-Oslo*, Aschehoug & Co. (W. Nygaard), Oslo 1929.

Halvorsen, Bjørn Egil, «Her er landets nest vakreste gate», *Aftenposten Aften* 12. september 2006, s.11

Mørch, Morten Ole, *Frogner – fra jordbruk og løkkeland til bydel*, Bastion forlag (ISBN: 978-82-90583-02-1), Oslo 2009.

Oslo Byantikvar, nettartikkelen *Gul liste (Oslo)*, [https://lokalhistorie.no/index.php/Gul_liste_\(Oslo\)](https://lokalhistorie.no/index.php/Gul_liste_(Oslo))

Roede, Lars, *Frogner Hovedgård – Bondegård, herskapsgård, byens gård* (ISBN: 978-82-530-3496-6), Pax forlag, Oslo 2012, s.39-42.

Solvoll, Einar, «Hvor går grensen for Frogner», *Aftenposten Aften* 29. november 2007.

Steigan, Geir Tandberg, nettartikkelen «Villa Bergene, Nordraaks gate 8», <http://www.artemisias.no/arc/3/omraade/oslo/nordraaks.gate.8.html>.

Thuesen, Nils Petter, *Historien om Oslo* (ISBN 978-82-92870-40-2), Oslo 2010, s.192 og 419.

Tvedt, Knut Are (red.), *Oslo byleksikon* (ISBN 978-82-573-1760-7), Oslo 2010, s.184 og 186.

Samt diverse Wikipedia-artikler, herunder følgende:

«Frogner plass (Oslo)», [https://no.wikipedia.org/wiki/Frogner_plass_\(Oslo\)](https://no.wikipedia.org/wiki/Frogner_plass_(Oslo)).

«Frogner plass holdeplass», https://no.wikipedia.org/wiki/Frogner_plass_holdeplass.

«Frognerveien (Oslo)», [https://no.wikipedia.org/wiki/Frognerveien_\(Oslo\)](https://no.wikipedia.org/wiki/Frognerveien_(Oslo))

«Vakre vegers pris», https://no.wikipedia.org/wiki/Vakre_vegers_pris.

«Kirkeveien (Oslo)», [https://no.wikipedia.org/wiki/Kirkeveien_\(Oslo\)](https://no.wikipedia.org/wiki/Kirkeveien_(Oslo)).

«Fredrikke barnehage», https://no.wikipedia.org/wiki/Fredrikke_barnehage.

«Kirkeveien (Oslo)», [http://lokalhistoriewiki.no/index.php/Kirkeveien_\(Oslo\)](http://lokalhistoriewiki.no/index.php/Kirkeveien_(Oslo)).